Anul X. Arad, Sâmbătă 14 Iulie 1906. Nr. 124.

REDACŢIA
...Ferencz-utca ...rul 20

ABONAMENTUL
... 20 cor.
... 10 »
... 2
de Duminecă pe an 4 coroane.
Pentru Bosnia şi America ... coroane.
Pentru România şi străinătate numerii de ... an 40 franci.

TRIBUNA

ADMINISTRAŢIA
Deák Ferencz-utca ...rul 20

INSERŢIUNILE
de un şir garmond: prima dată 14 bani; a doua oară 12 bani; a treia oară 8 bani de fiecare publicaţiune.

Manuscripte nu se înapoiază.

Telefon ... 502

Anul X. NUMĂR DE DUMINECĂ Nr. 27.

Vorbirea deputatului dr. Vaida

rostită în şedinţa dela 9 Iunie a Dietei.

Onorată Cameră! Aş dori să reflectez numai la câteva cuvinte stimatului domn deputat care a vorbit înaintea mea. In ce priveşte aceea parte a vorbirii sale, în care pe noi, partidul naţional, ni-a înjurat, aşa zicând, nu vorbesc. Numai că mi-ar fi plăcut ca dl deputat să fi adus mai multe argumente şi să nu ne fi certat în acel limbaj ordinar cu care suntem obicinuiţi dela adunările de 15 Martie.

Cât priveşte partea a doua a vorbirii sale, cele mai multe enunţări le subscriem bucuros şi noi, pentrucă de fapt părerile lui privitoare la proiectul de răspuns al majorităţii şi la situaţia de care actuală a Ungurilor se potrivesc cu părerile noastre.

Ţinta vorbirii mele ar fi că mi-ar plăcea să vă pot convinge despre dreptatea noastră şi mi-ar plăceà (S'auzim!) să vă îndemn să ocupaţi puţin ceva mai intenziv, ceva mai serios cu chestia naţională. Pentrucă impresia mea este, celui ... urma ... ca D-V... ... de Sârbă. Se înţelege, că ar fi comică pentru dinastie dacă din Boemia până în Adria toată suflarea ar fi maghiară. Asta ar fi cea mare fericire pentru dinastie. Atunci n'ar fi în aşa situaţie de Zwickmühl, că trebue să-i folosească pe unii contra altora... Atunci şi Ungurilor li-ar merge mai bine, dinastia s'ar contopì cu ei, şi ar fi cel puţin o dinastie ca în mica Românie. De altă parte situaţia dinastiei ar fi uşoară că n'ar trebui să-şi bată capul cu atâtea popoare. Dar, on. Dietă, deoarece aceasta e o ideie ficsă, un vis, interesul acesta dinastic stă pe şubred temei. Interesul dinastiei e cu totul altul.

Onor. Cameră! Dacă rasa maghiară aveà putere de asimilare, în decurs de o mie de ani n'ar fi asimilat altceva decât intelectualii naţiunei noastre. Cât de puţină putere de asimilare are, dovedeşte faptul că nici pe Ovrei nu i-a putut asimila (Sgomot, exclamări în stânga: Aceia nu-s naţionalitate!) E natural că n'o poate asimilà, căci se poate, că poporul maghiar, ca rasă are asemenea însuşiri de rasă, dar în DVoastră, în deputaţii clasei privilegiate, nu există puterea de asimilare. Caci DVoastră, când cineva ar începe să se simtă bine, ca Ungur nou, când Iidanul ar zice că s'a făcut Ungur adevărat, şi când Sârbul, Românul, Slovacul ar zice că: ce bine mi-am simţit în această societate, atunci DVoastră îi puneţi îndată sub nas, că e Iidan puturos, Sârb puturos, Valach puturos. (Ilaritate).

Aşa nu se poate face politică de asimilare. Poate dacă se vor eliberà milioanele de popoare dintre unguri, atunci poate a-ţi puteà exercita asimilare.

Sunt cazuri excepţionale, le cunosc şi eu, nu trebue să mi-le spună nimeni, că d. e. aici e dl prim-ministru, care e svab, de origine germană; dar e magiarisat.

acum, când se va duce la Londra, la conferenţa interparlamentară, de probă să întrebe pe reprezentanţii Spaniei, Chilei ori Japoniei, cari vor luà parte la conferenţă, ori pe bărbaţii politici internaţionali (din lumea mare) zic, să întrebe: oare, uragă Doamne, care şi este programul partidului naţional? (Mari ovaţiuni pe băncile naţionalităţilor). Şi aş îndrăzni să pun rămăşag pe orice, pe ce voiţi D-Voastră, că nu va fi la aceea conferenţă vre-un deputat ori politician din Azia, Africa, America ori Australia, ci atât mai puţin european, care să nu cunoască programul nostru. Dupăcum noi cunoaştem programul şi stăruinţele popoarelor celor mai mici, astfel cunosc şi acelea programul nostru. Aşa se vede dar, că toată lumea cunoaşte programul nostru, numai ministri nostri nu!

Hodja: Politică de strâţ!

Vaida: Se înţelege că: mai uşor ca în calitate de ministru să alunecì peste chestie şi să zici că nu cunoşti programu, de cât să recunoşti a... ... în contra intre... ... cultural... ... cepând la scoala. A doua zi, dacă acel învăţător observă, că e copilul meu — care, ca toţi copiii, face şi el strengării, când îl trage pentru aceasta de urechi sau de păr, îi zice: *Nikoláj*, aşa dară începe să-i zică în batjocură Nicolaie, începe să-i zică valah, să-l despreţuiască...

Éber: Nici nu se cuvine! Intr'adevăr, e foarte necuviincios!

Vaida: ... şi în acel copil deşteaptă nişte sentimente, pe cari le caracterisează aşa de bine marele Széchenyi István — şi acestea îi rămân în inimă până la moarte!

Se poate, că eu ca un politician serios (ilaritate) nu-i dau importanţă. Nu reflectez ca d-voastră să recunoaşteţi acest fapt, eu îmi dau seamă numai de propria mea conştiinţă. Privind lucrul ca un politician serios, nu există în inima mea scârbă sau ură faţă de nici o naţionalitate şi e natural, să recunosc că noi avem nevoie de înţelegere. Dar dacă mă întâlnesc cu vr'un ungur cu care întru în discuţie şi ne înţelegem reciproc, adoarme în inima mea amintirea trecutului, acea amintire a copilăriei, atunci vine un altul, şi aud numai cum şopteşte: valah; la acestea mi-se redeşteaptă sentimentul vechiu.

Aşa creşteţi d-voastră tineretul nostru, aşa faceţi d-voastră şovinişti din români, slovaci, nemţi şi sârbi. Şcoala d-voastră, învăţătorii d-voastră sunt agitatori, şi ce aceştia n'au terminat, continuă şcoala mai înaltă, universitatea, vine apoi viaţa, unde omul vede şi simte la fiecare pas, că deoarece e naţionalitate, trebue să-şi înăbuşe şi sentimentele cele mai îndreptăţite, căci e prea slab ca să şi le poată lua cu puterea, deşi legea îi dă dreptul la aceasta.

Nagy: Nu-i aşa.

Vaida: Acolo sunt Saşii. Îi vedem în toate partidele guvernamentale. (Ilaritate) Intre ei sunt

Dimpotrivă, preoţii nostri trebue să potolească pe cei agitaţi de răutatea cetei slujbaşilor. Poporul nu ştie însă face deosebirea pe care o facem noi. Noi ştim că lupta noastră se poartă nu în contra naţiei maghiare. Cu mine au votat, spre pildă, şi Unguri. Lupta noastră se duce împotriva sistemului de stăpânire de clasă şi în contra sistemului oligarhic maghiar.

Pe vremea aceea pe copii nostri (români) nu i-au lăsat să umble la şcoală, pentrucă e lucru indo... cunoscut, că *e mai uşor să domneşti peste ... popor ce zace în prostie. Aceeaşi ţintă o urmăreşte şi stăpânirea d'acum, când sileşte pe copii nostri să înveţe ungureşte* (Strigăte: Limba ungurească nu prosteşte!) *Dacă 17 ore pe săptămână silim copii cu învăţătura limbei ungureşti, asta da, are de urmare prostirea copiilor.* Copii aceştia poate că învaţă d'a rostul ceva, de pildă: »Husar voiu fi. husar maghiar«, dar îndată ce iese din şcoală, uită tot.

Farkasházy: Să umile numai la şcoală, asta lucru de capetenie.

Vaida: ... stitutul di... sitate în ... nu avem ... când ... gureşti, în ... formează s...

Am zis ... 1857—190... ţară şi au ... Aceasta în ... departe, că ... simativ 100 ... naţionalităţi ...

Aceste ... naţia mag... onorată ... In Budap... cari nu şt... datelor si... în stânga ... mă uit în ... mele nem... puţin en... sideră u...

O voce: Ec...

Vaida: Nu ...

Preşedintele: ...

Vaida: Dac... pe aceşti soi de ... capitala ţerei ... ca să-s'ap... clamări: Unde ... — aud în casa ... Gotterhalte. (S... stea se pen... pitala ţărei ... cum credeţi dv... comitatul Făgăr...

Pregătesc tot felul de instrumente medicale şi de ... ciale, preparate ortopedice, corsete, clistire, irigatore, injec... femeieşti; cearşafuri de pat de gumă pentru copii şi lău... oale de noapte pentre bolnavi, maşini electrice, în sfârşit ... navii, medicii, moaşele, friseurii să capătă la mine cu p...

La dorinţă trimitem ... ... uri curente franco şi grati...

Vaida: Dar, onor. Dietă, — îmi pare rău că n'am avut vreme să întocmesc o arătare statistică în chestia asta, dar veţi şti D-Voastră, că pe degete se pot număra şispanii numiţi sub noul guvern.

Olay: Aţi venit 24 [illegible] Nainte eraţi 4.

Vaida: Dar şi aceştia (24) sunt tot din aluatul celor vechi!

Cât priveşte pe Trepovii mărunţi, solgăbirae şi notari, aceştia toţi sunt cei vechi şi în toată afacerea mai caracteristic este (mişcare. Sauzim!) că acum, se înţelege, până şi cel mai kristofist îşi bate pieptul că el ce kossuthist mare e. Cu un cuvânt s'au schimbat la faţă foarte iute şi noul sistem însemnează doar atâta că sub firma nouă, vechile precupeţe (pilăriţe, cofăriţe) desfac acelaşi şovinism.

(Du[illegible] ce arată cum deputaţilor români li se striga «trădători de ţară», «Valahi», «limba străină» etc., citează din Széchényi, care aveà respect şi pentru limba naţionalităţilor urmează:)

Vedeţi, aşa a vorbit Széchényi. Şi zău, dacă generaţia trecută şi cea de acum ar fi ascultat de Széchényi, azi ar fi alte împrejurări în [illegible] asta şi noi, naţionalităţile nu ar trebu[illegible] dăm atâta.

Aşa cred, că nu trebue doar să dovedesc înaintea Dietei, ce *utopie ar fi să voiţi a maghiariza partea mai mare a ţării.*

Sümegi Vilmos: Partea mai mare şi aşa e maghiară.

Vaida: Căci dacă intr[illegible] ne ani nu s'a ajuns pe cale firească, cum s'ar putea acum cu sila? Multe de toate se pot, dar ca cine-va să stârpească cu sâla din mine credinţa, convingerile şi simţirea naţională, asta nu se poate.

Somogyi Aladár: Nici nu vreà nimeni!

Vaida: Acum însă o ziceţi [illegible] numai Bánffy vreà asta. Vă geneazā [illegible] aceasta. De aceea în faţa străinătăţii îl şi tăgăduiţi.

Dar mai are Bánffy un cal de bătaie. L'a folosit mai ales faţă de D-Voastră, care i-aţi făcut o[illegible] l-aţi trântit. Suna şi Vienei. *Ziceà că* [illegible] *Vienei, ca dinastiei, ca* [illegible] cum ar fi [illegible] Dacă D-V[illegible] D-Voastră [illegible] nduce to[illegible] ţăturí gre[illegible] ă vrem să [illegible] ajunge prin [illegible] obiect de [illegible]stia mare,

[illegible] Voastră n'aţi [illegible] că deputaţi, [illegible]ră. Cea mai [illegible] dacă odată [illegible]em încre[illegible] dreptul ca [illegible]anizăm în

[illegible] ganiză pe [illegible] doar' [illegible]ionalităţi, [illegible]ta, ceeace [illegible] deoarece [illegible] aici, ba încă maghiar[illegible] . . .

[illegible] decât adevărul!

[illegible] aşa spune. Zic [illegible] ne constituim [illegible]ici milioane su[illegible]naşite de popoare. [illegible] parlamentar, în [illegible]veà drept să ne [illegible] anarchis[illegible]

[illegible] Dietă, când s'a declarat înaintea [illegible]aşte partidul no[illegible]gramul. E foarte [illegible]gariei nu cunoa[illegible] ceeace dovedeşte [illegible] ocupat de chestia [illegible]iberal, căci dacă [illegible] şdire despre pro[illegible]tie atât de bun şi [illegible] Alberi [illegible]

Somogyi: Iar DTa eşti de origine maghiar, dar eşti romanisat!

Vaida: Se întâmplă că pe cale de asimilare naturală se contopesc şi persoane geniale ca dl prim-ministru *Wekerle.* Dar cum e această asimilaţie, Onor Cameră? Aceasta e o operă numai pe jumătate, şi acesta e extremul pe care-l poate ajunge ungurimea. Căci e posibil că pe dl prim-ministru Wekerle l'a asimilat ca limbă şi sentiment, dar trag la îndoială, că n'ar vorbi două limbi, şi cred că ştie foarte bine nemţeşte.

O voce (la mijloc): Numai cu două feţe să nu fie!

Vaida: Ca ministru prezident trebue să fie aşa! (Ilaritate pe băncile naţionalităţilor). Dar' ce aţi ajuns cu o asemenea personalitate? Aceea că l'aţi asimilat dar' nu l'aţi asorbeat. Priviţi-l numai, poartă în sine întreg tipul antropologic şi calităţile rasei germane. E cu totul altceva asorbearea ca asimilarea. Dacă pe noi ne asimilaţi şi nu ne asorbiţi, creaţi în acest parlament o situaţie ca în Irlanda şi aceasta ar fi cel mai mare succes ce l'aţi puteà ajunge. Acolo sunt irlandezii şi velsii. Au trecut peste aceste popoare veacuri grele şi de mare însemnătate şi s'au asimilat dar' nu s'au asorbeat.

Acestea sunt exemplele cele mai eclatante, ce putere are instinctul naţional. Ace sta nu pere nici odată, trăieşte mai departe inconştient în suflet, ce se redeşteaptă odată la conştiinţă, apoi îşi face drum, căci instincul naţional e mai puternic ca instinctul de viaţă. Fiecare individ simte în inima lui că dacă îşi părăseşte existenţa naţională, stirbeşte marele corp naţional, ceeace e o pagubă mai mare, ca dacă s'ar nimici existenţa lui individuală fiziologică. (Aşa e! pe băncile naţionalităţilor). Şi dacă acest suflet pătrunde inimile milioanelor, dacă acest instinct se deşteaptă la conştiinţă, nu există putere pe lume, care ar puteà-o înfrânge şi învinge. (Aprobări vii pe băncile naţionalităţilor).

On. Cameră! Noi avem maiestrii mai escelenţi pe terenul şovinizmului naţional — căci noi suntem şovinişti naţionali — acestia sunt Ungurii.

Unde pe suprafaţa [illegible] s'ar puteà găsi [illegible] foarte puţini şovinişti naţionali. De ce? Fiind ei sunt într'o situaţie aşa de privilegiată, îşi p[illegible] face educaţia în gimnaziile proprii, apoi se du[illegible] pro forma la universitatea ungurească, sau se du[illegible] în Germania să importe cultură europeană. Aceşti di[illegible] urmă n'au ocasie pentru asemenea contac[illegible] nici nu pot esperimenta şovinismul ungurese şi aşa aceste şcoli nici nu fac din ei şovinişti ca di[illegible] români. Nu fiindcă n'ar fi şovinişti, căci şi într[illegible] ei sunt de aceştia, dar ei sunt cei cari [illegible] în gimnazii ungureşti sau au terminat [illegible] gureşti.

Avem şi noi Românii un gimnasiu, pe car[illegible] a-ţi voi să-l luaţi dela noi, cum aţi luat dela Slovaci. Luaţi-l, dacă puteţi, dacă aveţi puterea pentru aceasta, dacă e posibil, [illegible] să nu credeţi că prin aceasta faceţi un mare [illegible], căci prin aceasta va creşte tot mai mult şovinismul românesc. Şovinişti slabi, on. cameră, ies din gimnaziile româneşti. Aceştia sunt numai şovinişti teoretici. Ei relele pe cari le-am înşirat aici, le cunosc numai din auzite, şi zic că poate nici nu stau lucrurile chiar aşa, vorbiţi poate aşa fiindcă a-ţi avut neplăceri cu vre-un profesor ungur, sau v'aţi certat cu vr'un copil într'o provincie ungurească. Ei nu cunosc pe unguri decât numai din svon, şi de aceea vor rămânea pentru vecie numai politicieni români domoli, şovinişti moleşomi fiindcă lucră numai din teorie şi fiindcă le e ruşine că nu sunt şi ei români radicali ca ce[illegible] [illegible]mplă însă, că şi tinerii dela gimnasi[illegible] sau Blaj ajung la universitatea din [illegible] sau Budapesta, acolo apoi îşi găseşte mai [illegible] în şovinism. Se găseşte un profesor univ[illegible] care-l scutură sdravăn...

Nagy: E ruşine să vorbeşti asemenea lucru[illegible] ace[illegible] e minciună! (Sgomot).

Preşedintele: Rog pe dl deputat Nagy György să n[illegible] mai conturbe pe orator, altcum sunt ne[illegible] voit să [illegible]lic faţă de dlui regulamentul dietei.

[illegible] Ştim şi desminţiţi dacă nu spun a de[illegible].

A[illegible] eu am făcut examene în şcoli ro[illegible] [illegible]ot).

[illegible]e dl deputat Nagy György [illegible]

[illegible] ail[illegible]

BCU Cluj / Central University Library Cluj

[illegible] cum ar fi [illegible] Dacă D-V[illegible] D-Voastră [illegible] nduce to[illegible] ţăturí gre[illegible] ă vrem să [illegible] ajunge prin [illegible] obiect de [illegible]stia mare,

[illegible] Voastră n'aţi [illegible] că deputaţi, [illegible]ră. Cea mai [illegible] dacă odată [illegible]em încre[illegible] dreptul ca [illegible]anizăm în

[illegible] ganiză pe [illegible] doar' [illegible]ionalităţi, [illegible]ta, ceeace [illegible] deoarece [illegible] aici, ba încă maghiar[illegible] . . .

[illegible] decât adevărul!

[illegible] aşa spune. Zic [illegible] ne constituim [illegible]ici milioane su[illegible]naşite de popoare. [illegible] parlamentar, în [illegible]veà drept să ne [illegible] anarchis[illegible]

[illegible] Dietă, când s'a declarat înaintea [illegible]aşte partidul no[illegible]gramul. E foarte [illegible]gariei nu cunoa[illegible] ceeace dovedeşte [illegible] ocupat de chestia [illegible]iberal, căci dacă [illegible] şdire despre pro[illegible]tie atât de bun şi [illegible] Alberi [illegible]

[illegible] Bine, onor. [illegible] [illegible] de mult. In [illegible] [illegible]gramul român, l'a formulat atât [illegible] [illegible]oet ardelean, şi dacă DVoastră nu [illegible] [illegible]gramul nostru, dovediţi că nu cunoaşteţi [illegible] literatura noastră, nici lucrurile noastre [illegible] [illegible] astfel a-ţi cunoaşte versurile marelui [illegible] nostru poet Octavian Goga, ale cărui mai multe poezii sunt traduse şi în [illegible] [illegible] zice el:

[illegible]
»Copil al suf[illegible]
»De dorul lu[illegible] [illegible]
»Şi mo[illegible] şi p[illegible]

(Strigăte. Ung[illegible] Acesta este, on. Dietă, programul Românilor. Dorul după libertate, eluptatea egalei îndreptăţ[illegible] în ţara asta [illegible] programul nostru.

Stăruinţele noastre naţionale sunt de o vreme cu cele ungureşti, ba chiar mai vechi (protestări). Văd că Dvoastră nu ştiţi asta. Deja în veacul XVIII marele nostru episcop avea pretenţiuni politice de caracter naţional.

Cum s'a născu[illegible] chestia naţionala [illegible] Ungaria şi cum în A[illegible]al? S'a născut aşa, că în Ardeal feudalismul maghiar a asuprit pe Români.

Somogyi: Asta iar nu-i adevărat!

Preşedintele: Invitez la ordine pe dl deputat Somogyi.

Aurel Vlad: Doar şi Vaida e nobil ungar!

O voce: Ungur renegat.

Vaida: O să dovedesc că nu. Atunci în Ardeal s'au adus legi de cari azi li-e ruşine tuturora din Camera asta. P'atunci [illegible] li-a fost ruşine, aşa erau vremurile. In Aprobate şi Compilate era că preoţii valahi să nu aţuriseasică.

Atunci nu aflau alt cuvânt pentru aceasta. Se temeau de blăstămul preoţilor români. Asta se cam aseamănă cu [illegible] aceţi D'Voastră acum prin continue întrerupuceri că preoţii români agită. Preoţii nostri întotdauna au fost Români conştienţi, dar tot aşa de puţin era trebuinţă în trecut să resviăţească poporul cât este acum: pentrucă de asta în trecut s'a îngrijit sistemul vechiu, după-cum se îngrijeşte acum cel nou.

[illegible] ca să nu ui[illegible] [illegible]uinat şi va[illegible] scamă de î[illegible] [illegible] sunt 80[illegible] ba chiar 98 [illegible] [illegible]nai are prilej a se folosi de [illegible] uită deci folosit atun[illegible] [illegible]văţare? Nimic. şi mai depa[illegible] [illegible] loc să-şi fi în[illegible] noscinţele; [illegible] din şcoală, ştie ceva în[illegible] druga ungureşte, dar în câţi-va ani uită tot. Astfel starea lucrurilor, acesta e sistemul de prostire.

Cine-va m'a întrerupt în chestia limb[illegible] [illegible]. Nu vreau să vorbesc mai pe larg asupra acestui lucru. Cu prilegiul discuţiunei la bugete o să putem dovedi ca şi dacă am contribui cl[illegible] noi, nici atunci statul nu ar puteà magh[illegible] prin şcoli aşa cum credeţi D-Voastră în [illegible] tirii articolilor de prin foi.

Onor. Dietă! Legea de natio[illegible] [illegible] Aprobatelor şi Tripartitium-ului. A[illegible] au fost mama, şi Corpus Iuris [illegible] [illegible]mană legea de naţionalităţi [illegible] adevăr, este de mirare cum D-Voastră n'aţi dat de loc nainte, n'aţi [illegible] [illegible] fi putut [illegible]

Şi azi dăm de lucruri ca la 1848. O să vă amintesc una din ciudăţenii. S'a întâmplat în vara trecută că în foi a început să se svonească despre o răscoală a Valahilor. Ştirea asta a băgat groază în familiile domnilor de pe sate, ba pe slujbaşi şi pe vicişpan şi pe şispanii din oferitele co[illegible] [illegible]tate i-au rugat să trimită iute jandarmi pentru apărarea celor ce stau între Valahi ca [illegible] ai ideii de stat. Familiile maghiare speriate [illegible] fugit în oraşele ardelene. De ce? Pentrucă asta nu e decât boala veche, pe care am pute[illegible] «morbus specificus transilvanicus [illegible] Slujbaşii aceştia, onor. Cam[illegible] [illegible]zisa ideie de stat în părţile [illegible] agitatorii vestiţi în părţile locuite de naţionalităţi. Este însă caracteristic că la noi, în Ardeal, pre[illegible] şi printre Slovaci şi peste tot, unde locuiesc n[illegible]ţionalităţi, cum se manifestă era nouă. Omul s'a aşteptă înnoemai ca în alte state, când cade [illegible] partid care a fost atât de puternic ca cel [illegible] şi vine altul în locul lui, puternic cum [illegible] [illegible]lţie [illegible] se schimbe şi slujbaşii.

Farkasházy: O să [illegible] întâmple, sperăm.

Sibiu

Dacă ungurimea ar aveà alte calităţi, cum e d. e. superioritatea social-culturală, economică, atunci s'ar putea aşteptà să deie rezultat aceasta politică. Dar Ungurii nu au superioritate culturală (Zgomot şi desaprobări). Voiu puteà dovedì aceasta şi prin literatura maghiară. Noi Românii avem o literatură care poate rivalizà cu cea maghiară (Zgomot şi desaprobări. Esclamări: Mereu ne dispreţueşte!) Pe toate terenele literaturei stăm la nivel, cu care Ungurii s'ar puteà lăudà. (Desaprobări şi esclamări: Dar Arany, Petőfi!)

Prezidentul: Fiţi buni şi Vă reţineţi dela întreruperi!

Nagy: Acesta e o nebunie ecsagerată. (Zgomot).

Prezidentul (sună): Iar pe dl deputat Nagy György îl îndrum la ordine pentru această întrerupere. (Zgomot).

Vaida: Slovacilor le stă la dispoziţie pe lângă literatura lor, toată literatura cehă şi nu peste mult le va stà la dispoziţie şi literatura rusească. Intre limba slovacă şi cea cehă e o deosebire aşa de mică că pot să-şi citească reciproc scriitorii.

V'aţi provocat la Arany János şi la Petőfi. Şi noi îi cunoaştem foarte bine, nu numai că am învăţat la şcoală: »Hadnagy uram, hadnagy uram!« ci îi cunoaştem complect. (Esclamări: Aceasta a scris-o Gyulay!)

Cunoaştem şi aceea: »Nem hallottátok Dozsa György hirét?« şi ceea »Romiásnak indult hajdan erös magyar«. Cunoaştem întreaga literatură maghiară. (Zgomot. Prezidentut sună), Dar în butul acestora, băiatul slovac, sau tinărul slovac poate ceti în original pe Vrhlicky sau pe Machart ori poesiile lui Svatopluk Cech, faţă de cari s'au învechit deja marii poeţi maghiari! (Zgomot mare şi contraziceri. Nagy întrerupe).

Prezidentul: Pe dl deputat Nagy György pentru întreruperile repeţite prin aceasta îl îndrum pentru a doua oară la ordine.

Vaida: Apoi aici e superioritatea economică. Citim în ziarele ungureşti şi la fiecare pas auzim nu numai aceea că ne înghite prepotenţia valahă, nu mai avem pace de băncile valache, ar trebui să le punem frâu, ar trebui să le nimicim de pe suprafaţa pământului, căci cumpără toate proprietăţile mijlocii ungureşti; că noi de fapt suntem aşa factori în economie, încât copleşim cu totul pe Ungurii din Ardeal, cari şi de altcum stau foarte slab.

De altcum nu noi îi mâncăm, ci fraţii lor, jidanii. Acolo e comuna Felör, unde întreaga curie nobilă e în mâni jidoveşti, ceea ce e rezultatul politicei lui Bánffy şi unde firmele jidoveşti e deja simptomul înfrăţirei.

Noi n'avem nimic de obiectat contra acesteia, căci esim mai bine la cale cu jidovii decât cu Ungurii. Când le cetim toate acestea şi vedem şi în viaţa reală, că aşa stă lucrul, atunci în zadar scrie sermanul «Budapesti Hirlap»...

O voce (în stânga): E foaie bogată aceasta!

Vaida: Se poate că e bogată, dar e săracă în idei, că ce ar ajunge imperialismul maghiar, ce ar ajunge politica maghiară; căci dacă le vedem şi le cetim acestea, superioritatea economică nu ne impune aşa de mult, ca îndată să ne prăpădim cu firea.

Ar mai rămânea superioritatea socială.

Vázsonyi: Aveţi maniere bune!

Vaida: In ceeace priveşte aceasta, aşa zice on. domn deputat Vázsonyi, că noi avem maniere admirabile. Sunt şi între d-voastră oameni simpatici şi sunt şi între noi. (Ilaritate şi sgomot în stânga şi la mijloc). Pe lângă asta...

Presidentul (sună): Mă rog linişte!

Vaida... avem noi şi societatea noastră naţională. Până când n'am avut-o însă, clasele noastre culte s'au contopit frumos în clasa cultă de mijloc a Ungurilor, căci n'au avut ce face.

O voce (în stânga): O vedem aceasta: cazul Vajda! (Ilaritate).

Vaida: Vaida s'a salvat norocos. (Ilaritate).

O voce (în stânga): Se vede!

Markos: Dar de streţig să nu se scape! (Sgomot în stânga şi la mijloc).

Vaida: Aceasta e iubea creştinească a de aproapelui!

Markos: Cine caută să înegrească în tot locul tot ce-i unguresc, acela n merită altceva!

Presidentul: Fac din nu atent pe dl deputat Markos Gyula, să fie bun şi să se abţie de întreruperile necontenite. (Sgomot).

Vaida: Fiindcă voesc să vă deschid ochii, şi voiesc să vă fac cunoscute relaţiile existente, on. deputat îmi strigă: streagşi spânzurătoare. (Exlamări la mijloc: N'a zis-o aceasta! Sgomot. Presidentul sună) şi nici n se îndrumă la ordine. (Sgomot).

Acea superioritate socială on. parlament, exista pe atunci în societatea maghiară. Dar cum stăm azi? Azi avem societate noastră particulară şi în comitatele din Ardeal societatea română e în majoritate faţă de societatea maghiară, aşa dară nu se va puteà întâmpl ca noi să fim avizaţi la societatea maghiară, şa dară pe cale socială nu va succede contopirea.

Pe mai mulţi bărbaţi listinşi de ai nostri, i-au silit împrejurările să emigreze în România şi în America.

Okolicsányi: Emigrează şi ungurii!

Vaida: Şi iată că aşa s'a format acolo o colonie întreagă slovacă şi română. Ce dovedeşte aceasta? Aceea, că 'n popoarele noastre sunt şi multe calităţi pe toate terenele: culturale, economice şi sociale, trebue numai să li-se dee posibilitatea, ca să-şi desvoalte aceste forţe lâncede.

Dacă li-s'ar da aceasta, tocmai aşa s'ar desvoltà aici, acasă, cum se desvoaltă în America. Ungurimea care a emigrat în America sau România, niciodată sau rare ori se reîntoarce în patrie, fiindcă îi merge bine acolo, îşi poate desvoltà liber calităţile individuale. Aşa dară onor. Dietă, ce a ajuns fostul sistem de guvernare, acel sistem liberal, pe care azi îl ocărâţi, cu aceea că ne-a asuprit pas de pas? Aceea, că aceste puteri excelente au emigrat şi-şi desvoaltă în străinătate aceea, ce şi-ar fi desvoltat acasă, aşadară energia lor s'a pierdut pentru binele ţerii, ceea ce s'ar fi putut câştigà pentru binele ţerii; iată ce a-ţi lăsat DVoastră să se risipească pe pământ strein.

Acolo e apoi superioritatea politică. Cum stăm cu asta? Noi naţionalităţile am crezut, când decurgea lupta mare, că ea stă pe punctul de doarădoară şi că de fapt există în Ungaria, în societatea ungurească, care stăpâneşte această ţară, există acele puteri ca să-şi poată elupta cu forţa programul lor politie. Căci în cele din urmă aceasta a fost o chestie de putere. Şi ce am văzut? Aceea, că am ajuns că se votează la toate blind şi primesc totul ce li-se prescrie. (Sgomot şi contraziceri). Guvernul actual a primit condiţii, pe cari dacă le-ar fi primit Kristoffy, Fejérváry sau Tisza István cu câţiva ani înainte, zău, zău, i-ar fi omorât pe trădătorii de patrie. (Sgomot. Presidentul sună.)

Puterea domniei de clasă maghiară se istoveşte în lupta politicei externe cu Austria. Toată forţa partidelor unite se istoveşte acolo şi totuşi cum stăm?

Stăm aşa, că acum s'au sărutat, s'au împrietenit, s'au înfrăţit, şi-au jurat credinţă eternă cu Serbia şi pe urmă — e posibil, că pentru dl ministru president e neplăcut, dar îmi pare rău, trebue s'o aduc şi aceasta la iveală...

(Mare sgomot. Presidentul sună), şi atunci vine Goluchowski şi zice: nu voi să suffăr acest lucru şi iată, s'a sfârşit prietenia sârbo-maghiară; a voit să dovedească sârbilor, că domnia de clasă maghiară, acest guvern şi coaliţia nu au atâta putere, cât Austria.

Nagy: De unde iai aceste teorii? (Sgomot mare).

Prezidentul (sună); Linişte!

Éber: Se vede că voeşti să-ţi agiţi naţiunea.

Vaida: Nu trebue s'o agit!

(Sgomot încontinuu).

Prezidentul (sună): Ai bunătate a asculta pe orator.

Vaida: Iată, când a ajuns chestia între Austria şi Ungaria până acolo, că a devenit chestie de putere, ce aţi făcut? Aţi luat pe cei mai geniali bărbaţi ai dvoastră, i-aţi pus în fruntea ţărei, aceasta a unit toate partidele şi naţionalităţile contra Ungurimei. Şi în acest lucru, de oare-ce e şi chestie economică, da şi noi suntem foarte interesaţi.

Numai că dvoastră în loc să imitaţi exemplul, în loc să ne ajutaţi şi dvoastră...

O voce (la mijloc): In nimicirea ideei de stat.

Vaida: Ce e ideea de stat maghar? (Zgomot. Prezindentul sună).

Vajda... în loc să faceţi posibilă lupta economică care va face epocă, şi să o desnodaţi spre binele nostru, al întregei ţări: pe noi ne certaţi, aşa se istoveşte lupta chestiei de naţionalitate. E un lucru caracteristic acesta.

Cred dară, că a sosit timpul, ca mulţi dintre DVoastră recunoscând, că e imposibil să ne maghiarizaţi, ve-ţi recunoaşte şi aceea, că trebue să deslegaţi chestia naţionalităţilor. Şi cred că în privinţa aceasta dnul ministru-prezident are o noţiune clară, şi o pătrundere adâncă, căci încă în 1894 în vorbirea sa ţinută în faţa alegătorilor din Baia-mare a zis următoarele (ceteşte):

»Soartea faţă de nici o naţiune nu exercită o graţie asa de mare, ca să o cruţe, s'o achite de sub deslegarea unor sau altor chestii ale ideilor dominante, să depărteze dela ea primejdiile acesteia, ci naţionalităţile numai după deslegarea şirului chestiilor prealabile, se pot înroarce la deslegarea corectă şi adevărată a chestiilor nouă».

(Dupăce citează păreri de ale lui Andrássy Gyula şi Mocsáry şi polemizează cu Günther, urmează:)

Vaida: A ajuns obiceiu deja în aceasta Dietă, ca provocându-se la trecut, să ne acuze că nu suntem patrioţi, şi în loc să lase vălul uitării peste trecut, zic mereu că noi în 1848 şi numai ştiu când, am făcut asta şi asta, dar uită ce fel de timpuri au fost pe atunci şi ce făceau pe atunci Ungurii cu poporul nostru. Imi ţin de datorie să aduc înaintea Dietei, ce a zis un bărbat ungur, că prin aceasta se dovedesc cine a fost acel Iancu, pe care-l ocăriţi atâta, căci amintirea lui Iancu ne e sfântă nouă şi noi suntem mândri de el şi soţii lui, tipul cel mai curat şi mai frumos al poporului român.

Somogyi: Poftiţi d-le president şi ascultaţi ce zice.

Presidentul: D-ta d-le deputat, te rog să nu mă faci atent, aud eu. Te rog să fi în linişte.

Vaida: Cred că Beőty Akos e un asemenea scriitor şi un bărbat ungur brav, pe a cărui autoritate cred că o recunoaşte şi dl deputat Somogyi Aladár. El scrie că «Avram Iancu cu trup şi suflet se simţia român şi a intrat în ideia revoluţiei împins de cause mai nobile». Aşa scrie Beőty Ákos. Apoi descrie că odată în copilărie a fost de faţă la un dialog al bătrânului Beöty şi Bem, era vorba de Iancu şi în legătură cu aceasta scrie, că-şi aduce bine aminte, «că 'n vorbirea aceasta amândoi au constatat că Iancu e un bărbat cinstit, cu care se poate vorbì şi cu care pentru stabilirea păcii se poate ajunge la o înţelegere». Cred că Bem şi bătrânul Beőty pot fi bune mărturii în privinţa lui Iancu. Scrie mai departe că tatăl lui până la sfârşit a fost de părerea aceasta. Mai departe: Hunfalvi Pál scrie, că în ziile din urmă ale luptei pentru independenţă în Seghedin, Beőty Ödön a zis, că Iancu ar fi gata pentru o înţelegere, dacă ar fi sigur că se vor ţine condiţiile împăcărei. Aceasta dovedeşte, că cei ce-l ocăresc pe Iancu acela nu-l cunosc, şi de aceea rog generaţia de azi, să cetească operele lui Beőty şi ale altor scriitori, cari au studiat chestiile înainte de a-şi scrie părerile.

(Cităţă din Wesselényi).

INSTRUMENTE NECESARE LA ORI-CE ECONOMIE.

o o o o „Ciururi-Kalmár" adevărate şi maşini pentru curăţirea sămânţelor de trifoiu. o o o

Cele mai renumite în toată ţara şi cele mai ieftine şi de construcţia cea mai bună.

Fabricăm din materia de prima calitate din patrie în diferite mărimi, în diferite construcţii, corăspunzătoare tuturor cerintelor economice, maşini pentru curăţirea grânelor, ciururi de pleavă, mânate cu mâna ori cu motor. Rugăm să cereţi catalog gratuit despre noutăţile noastre de un an. La ori ce cerinţă răspundem promt şi fără nici o plată.

FABRICA DE MAŞINI DE GRÂNE alui KALMÁR ZS. ŞI SOŢUL HÓDMEZŐ-VÁSARHELY.

Numărul Telefonului 69. In Aiud premiat cu premiul mare de aur. Titlu în caz urgent: KALMAR-rostagyár. Numărul Telefonului 96.

O voce: Cel de acum?

Vaida: Nu cel de acum, pentrucă acesta când a vorbit colegul meu Goldiş şi pe temeiul legii de naţionalităţi a cerut să se respecteze şi limba noastră, ca naţionalităţile să-şi poată instruì copii până la vârsta când urmează a-şi face studiile universitare, din ceea-ce ar urmà că guvernul este dator să întemeieze în ţară gimnaziu românesc, atunci baronul Wesselényi Miklós, pe semne urmaş (întreruperi: Fiu!) al marelui Wesselényi, a strigat: »Şi ce mai vreţi! Nemai auzită îndrăzneală!«

Imi pare rău că tinărul baron Wesselényi nu-i destul de pios faţă de lucrările şi ideile tatălui său, nu-i aşa de pios ca familia mea, în sinul căreia se foarte citeşte această carte. Iată ce zice adecă bătrânul Wesselényi: »Guvernul comun să nu aparţină escluziv unei naţionalităţi; ci fiecare naţionalitate să fie administrată în limba sa şi ca atare!

Fiecare naţiune să aibă constituţie potrivit firei sale, a gradului de cultură şi izvorând din prezentul său; această constituţie să determine fiecare fapt şi operă atât a guvernului cât şi a popoarelor.

Iar între diferitele neamuri şi între guvern să nu fie altă legătură şi comunitate de cât aceea, că acel guvern cu aceeaşi grije şi putere să ducă la îndeplinire constituţia fiecărei naţiuni. Singura legătură, ţăsută din acele fire ale dragostei, încrederii şi intereselor cari fără a fi atinse de mâni sacrilege nu se rup niciodată, este mai puternică de cât ori cari alte legături şi în timp de pace dă bună înţelegere, în timp de primejdie tărie neînfrântă. In aceiaşi ţară cu locuitori de diferite rasse şi limbă, de binefacerile constituţiei trebue să fie împărtăşiţi toţi locuitorii, ca astfel simţindu-se fiecare ca la sinul mamei, şi între olaltă să se privească drept fraţi«.

Iată, onorată Dietă, tot atâtea idei, cari ar puteà slugì de temeiu în privinţa resolvării chestiei naţionale.

Fie-mi încă îngăduit a citì dintr'o carte a generalului Czecz, întitulată »Bems Feldzug in Siebenbürgen în den Iahren 1848 und 1849«.

Intr'asta se cuprinde proiectul de pacificare a guvernului Kossuth către Români, proiect care are 18 puncte. Intr'ânsul întâiul punct zice că »în viitor Valahii, ca naţiune deosebită în acte publice în limba proprie se vor numì Români«. In al doilea punct se zice că şi guvernul maghiar e cuprins de dorinţă ca toate naţionalităţile să se desvolte independent şi Românilor li-se dă următoarele garanţii:

III. Comunicarea diplomatică în limba maghiară întinzându-se numai asupra legislaţiunei şi în administraţia publică, întru cât este negreşit trebuincios pentru susţinerea unităţii de stat. —

IV. în *comitate* se pot folosi amândouă limbile şi *acestea* au dreptul să corespondeze intre ele româneşte.

V. In toate şcolile româneşti, precum şi în cele pe cari statul le va înfiinţa în viitor, pentru Români, limba de propunere este cea românească.

VI. Dacă se va introduce curtea cu juraţi ori verbalitatea la judecătoriile inferioare (de jos), atunci principiul arătat în punctul IV se va introduce şi în justiţie.

Azi, durere, asta se face prin tălmaci, caşi când nici nu am fi în patria noastră; se cheamă servitorul (de cancelarie) şi-l fac pe acela tălmaci ad-hoc (pentru anume prilej), asta atunci când Sârbul, Slovacul ori Românul tot atât de puţin pricepe limba maghiară ca pe cea chineză.

Olay. Suntem doar în ţara Ungurească! Aducă-'şi tălmaci!

Vaida. Punctul VII: Fiecare Român are dreptul să facă rugare în limba sa.

Punctul VIII se refere la recunoaşterea bisericì gr.-or.-române.

Punctul IV: In ministeriul şcolelor va fi o secţie anume pentru credincioşii bisericì gr.-or. In secţia aceasta slujbaşii vor fi numai Romani de legea gr.-orientală.

Azi, onorată Dietă, noi n'avem în minister un singur om care să ne refereze afacerile gr.-orientale şi greco-catolice. A fost vorba de asta adesea. Atunci au vert să ne dee o secţie întreagă.

Punctul XI sună: In districtele în cari limba română este limba majorităţii populaţiunei, limba de comandă a gardei naţionale va fi cea română, etc. etc.

Azi, on. Dietă, stăm şa — zic asta în treacăt — că D-Voastră în proiectul de răspuns vorbiţi de autonomia catolică, iar *uitaţi că suntem pe lume şi noi Românii greco-catolici.* Ca să nu uitaţi asta, v'am amintit-o în proiectul nostru de răspuns. Şi o spun dej acum, onorată Dietă, că dacă D-Voastră forţaţi să ne recrutaţi şi pe noi în autonomia catolică, cu gând să ne maghiarizaţi, atunci în ţara asta iară se vor provoca lupte confesionale cum au fost pe vremea lui Rákoczy, şi dacă noi, Românii greco-catolici...

Preşedintele (sună): Fac atent pe dl deputat să nu se ocupe aici de faceri confesionale.

Dr. Vaida: Mă mărginesc numai să observ, că dacă asta se face, noi greco-catolicii **o să pornim o mişcare** *Los von Rom*, **ne rupem de biserica cea catolcă şi ne alipim celei greco-orientale.** (Strigăte: Poftiţi numai!)

Mai amintesc de un program, care ar puteà să fie drept temeiu pentru studiarea chestiei naţionale. Aceste idei le-a publicat dl Kossuth Ferencz, actualul ministru de comerciu. Şanume în formă de articol în foaia »Lumina«. (Citeşte). »Trebue să dăm dreptate poporului faţă de tiranii locali şi faţă de lipitoare, trebue să-i dăm de lucru, cum numai se poate, să-l ajutăm, unde se poate, să introducem în guvernament economisarea cea mai sigură... (Sgomot mare. Strigăte: Ungureşte!)

Asta a scris-o Kossuth Ferencz şi s'a tipărit româneşte aici în Budapesta. (Citeşte:)... »ca dările să nu se ridice în continuu, ci să fie odată şi mai puţine, trebue să facem ca feciorii să stee numai doi ani la cătănie în loc de trei şi aşa încă multe bune şi frumoase«.

Emödi: Pofteşte şi vorbeşte ungureşte! (Sgomot mare). Nu suntem datori să ascultăm vorbă românească!

Preşedintele: Fac atent pe dl deputat să se folosească numai de limba maghiară, asta e singura limbă îndreptăţită în Cameră pe lângă cea croată.

Polonyi: Dar citeşte *citaţiune*! Atunci n'ar putea să citeze nici franţuzeşte!

Vaida: Am ori nu voie să citez? (Sgomot).

Preşedintele: Să citezi? Da, pofteşte.

Vaida (Citeşte): »Nouă, adevăratei naţiuni maghiare, nici prin minte nu ne trece, ca să vătămăm limba poporului român, ci chiar din contră noi din parte-ne cu toată dragostea am aduce jertfe pentru scopurile culturale şi bisericeşti ale poporului român«.

Asta, onorată Dietă însemnează (S'auzim, s'auzim!.. Dr. Vaida traduce pe ungureşte cele de mai sus.)

In numărul 4 al »Luminei« este un articol de fond, în care iată ce fel de idei fundamentale se găsesc: »Noi trebue să luăm pildă dela Elveţia, unde trăesc împreună în bunăstare şi înţelegere fii a trei naţiuni din Europa, francezi, italieni şi nemţi. Nici unul nu vrea ca Elveţia să alipită altei ţeri, deji în jurul Elveţiei locuesc francezi, germani şi italieni. Şi între ei au fost odinioară neînţelegeri, pe vremea aşa zisului Sonderbund, când au năvălit cu arme unii asupra altora, mai târziu au încheiat însă pace şi azi iar se iubesc, iar ţin împreună, şi nici unul nu vatămă pe celalalt, fiecare e mândru că este Elveţian. Aşa ar trebuì şi în Ungaria«. Mai scrie Kossuth: »Noi ne bucurăm dacă Românul îşi păstrează limba şi se cultivă (învaţă carte), şi dacă, cum se cuvine omului cinstit se alipeşte de legea şi limba sa, dacă îşi păstrează limba şi astfel caracterul (firea) naţional, va să zică dacă se păstrează şi puterea sa naţională, pentru că un popor care e desbrăcat de obiceiurile sale, e popor slab, iar noi avem trebuinţă de popoare tari«... Ce frumos vorbeşte aici Kossuth! Şi acestea le putem privì ca temeiu în privinţa începerii resolvării naţionale.

Dar, onorată Dietă, dacă noi examinăm chestia aceasta, trebue să ne gândim şi la viitor. Noi nu gravităm în afară, zadarnic ni-se impută aceasta şi din stânga şi din dreapta, noi toate silinţele politice le îndreptăm întru aceea, ca în ţara asta, unde au trăit şi s'au fericit strămoşii nostri, să trăim şi să ne fericim, pe pământul acesta care ni-e şi nouă sfânt, pentru că şi sângele strămoşilor nostri a udat pământul acesta, poate încă în măsură mai mare ca a strămoşilor Unguri (protestări), pentru că noi am trăit la graniţa ţării şi noi, Românii, Slovacii şi Rutenii am dat cel mai mare contingent şi oştirilor lui Rákoczi. Nu gravităm nici în afară şi nu suntem nici trădători.

Viitorul unei ţări atârnă dela aceea: cum îi pregătesc bărbaţii de stat (fruntaşii) viitorul! Pentrucă un bărbat de stat, cum este pe pildă actualul domn prim-ministru, nu-i îngăduit să se mulţumească numai cu atâta, că dă o poruncă ca să se lecuiască nelegiuirile petrecute la alegeri, ori să înnăbuşe cu jandarmerie mişcarea socialistă de pe Alföld şi mişcarea naţională între noi, — să treacă la ordinea zilei peste chestia socială ori naţională, ci e dator să prepare terenul pentru resolvarea acestor mari chestii. Pentrucă noi nu-i permis să privim lucrurile din aşa zisa perspectivă a broştei (care nu vede mai departe decât lungul — botului) ci *trebue să privim lucrurile din punct de vedere larg europenesc.*

Ce hotăreşte astăzi asupra soartei popoarelor europene? Hotăreşte soartea Germaniei, Rusiei şi Engliterii. Ar fi uşor să zicem azi că Rusia este atât de slăbită, în cât poate că doar nici nu se va mai reculege nici odată dintre ruine şi astfel primejdia rusească nu mai există! Dar dacă urmărim cu luare aminte desvoltarea lucrurilor şi ne dăm seamă despre cele ce se petrec în Rusia, o să descoperim cu desăvârşire alte lucruri. In Rusia tirănia a fost zdrobită pentru totdeuna. Se poate să-şi mai ridice capul, dar va fi frântă de voinţa poporului. Şi ce vedem că iese mai întâi la suprafaţă acolo? Chestia naţională şi socială. Şi vedem ca acei conducători politici cari ieşi la suprafaţă acum, *din voinţa poporului*, nu fac deosebiri de neam, de lege ori socială. Vicepreşedintele Dumei e Diecescu, Român din Basarabia, iar în Dumă sunt reprezintaţi Polonii, Românii, Ovreii, Ruşii mici şi alte soiuri de popoare şi ei aşa vor să pună temeliile Rusiei, ca acolo să se chezăşuiască fiecăruia popor drepturi naţionale şi toate clasele să aibă drepturi d'opotrivă.

Cum a fost marele program rusesc? (S'auzim) In privinţa asta ne poate fi pildă strălucită generalul Fadejew, care zice în cartea sa că Resăritul Europei eliberat odată, dacă peste tot va scăpà de cătuşe, o să aibă trebuinţă de o confederaţie intermediară (mijlocitoare), de un stat comun. Toate afacerile internaţionale şi armata să fie în mânile Ţarului, conducătorul firesc al tuturor Ruşilor şi dreptcredincioşilor. Nici nu e trebuinţă ca toţi cetăţenii neamurilor întovărăşite, fiecare mădular al marei familii a popoarelor, naţiunile slave toate să se adune sub steag rusesc, ca în Statele-Unite, ci e destul atâta, ca toate puterile armate, în vreme de pace şi răsboi, în ţară şi peste hotare, după cum cere trebuinţele, — cetăţile confederaţiunei, întrarea în Marea Neagră, să fi sub porunca neţărmurită a comandantului suprem. In felul acesta statele în parte neatârnătoare faţă de lumea mare vor alcătuì o singură monarchie.

Va să zică, on. Dietă, chiar pe aceea vreme, la anii 70, există programul rusesc şi era cunoscut în Europa că ei în Balcani şi la noi o să propovăduiască ideia panslavismului. Dejà atunci citeam într'una în foile maghiare calomnii, că rubla rusească abeà mai încape în pungile noastre. Toţi ştiţi că învinuirile acestea erau nişte minciuni gogoneţe.

Cine face însă politica mare a viitorului, nu e permis să facă politică de struţ (care se ascunde cu capul în nisip) şi să îndăide ochii dinaintea fap-

CANCELRIA ARCHITECTULUI ROMÂN

IOAN NIGA.

Arad, Jozsef főherczeg-ut. Nr. 1.

(Lângă banca „Victoria".)

Pregăteşte planuri şi specificări de spese pentru edificii publice şi private, primeşte lucrări în sfera architecturei mai înnalte, cenzurări, colaudări. Ca specialist în ritul nostru oriental edifică şi restaurează biserici în mod artistic, din care cauză o recomandăm îndeosebi d-lor parochi. Trimite planuri, schiţe, specificări şi serveşte în lucrări architectonice cu deslușiri gratuit. 456

lor pe cari le vedem azi în Rusia, pentrucă ică odată se face marea împărăţie federativă rusească, poftim şi vă trageţi seamă ce atragere va aveà faţă de Slavi, ba poate că şi pentru Români.

Dacă acolo se va asigurà deplin libertatea naţională şi socială, atunci panslavismul nu va mai fi o ideie ficsă şi o calomnie, ci va stringe la un loc toate popoarele Europei (sgomot şi mişcare) şi se vor naşte statele unite ale Europei.

Ca aceasta să nu urmeze din puterea lucrurilor şi a trebuinţelor, trebue să adunăm putere şi să ne dăm silinţa de a ne întări ca stat unitar în vederi. Trebue deci să ne tragem odată socoteală cu întrebarea că ori va fi aici o neatârnare de stat cu împăcarea afacerilor naţionaliste şi sociale, ori rămâne şi mai departe domnia de clasă. De ce să nu găsim şi noi pe acel mare bărbat al ţării, care să se pună în fruntea mişcării noastre şi să zică: Văd că nu ne putem altfel fericì de cât împăcând pe naţionalişti şi resolvând chestiile sociale, văd că în veacul al douăzecilea nu se mai poate susţine domnia de clasă, ci da, trebue să ţinem seamă de ideile cari transformă lumea.

Dacă ar recunoaşte cineva aceasta, atunci de bună seamă s'ar găsì în ţară sute şi sute de apostoli cari cu lăpădare de sine ar propovăduì învăţăturile sale. Mărturisiţi şi domniile voastre pe faţă, că sunt şi între D-Voastră mulţi, cari aşteaptă clipa când pot să spună fără înconjur convingerea lor. La ce folos atâta ciorovăială, sunt mulţi Unguri cari recunosc că trebue a ni-se da drepturile noastre şi că nu se mai poate amâna mult împăcarea afacerilor naţionale şi socialdemocrate (aprobări). De aceea mă mai îndreptez către D-Voastră odată şi vă rog să nu ne priviţi nici pe noi nici pe socialişti duşmani ai patriei, ci *fii ai vremii nouă* şi anteluptători ai acestei vremi (aprobări şi ovaţiuni între naţionalişti).

Vorbirea lui Wekerle.

In şedinţa de Marţi a Dietei primul ministru răspunzând naţionaliştilor, a spus următoarele:

Eu nu cunosc statul naţional şi statul de drept, ca noţiuni contrare. (Aprobări). Tot astfel nu consider statul naţional şi statul liberal ca noţiuni contrare. Liberalism nu însamnă, că toate sunt permise şi astfel acele disposiţiuni, acele mărginiri ce legal le formăm noi corespunzător voinţei noastre obşteşti, nu formează nici odată gravaminele, negarea liberalismului, ci îndreptătorul şi asigurătorul aceluia (Aşa-i! Aşa-i! în dreapta şi-n stângă). Din acest motiv nu pot face nici o deosebire între statul naţional şi între liberalism. Dar voiu spune eu care e deosebirea între ele (S'auzim! S'auzim!) Intre ele aceea e deosebire, că noi suntem un popor cu un trecut istoric, popor ce se desvoltă pe drepturi istorice (Aprobări în dreapta şi'n stânga), în trecutul nostru istoric e asigurarea noastră naţională, din acest trecut istoric vrem să ducem la isbândă ori ce desvoltare, orice idee modernă a epocei de progres; însă definiţia unor lucruri necunoscute, precum a drepturilor naturale, mă rog de iertare, dar noi de acestea nu cunoaştem. (Aprobări puternice şi aplause în dreapta.). Acestea, onorată Cameră, sunt lucruri de o aşa natură, ce nu le putem recunoaşte şi dacă voiţi să urmaţi politica de apropiere, atunci trebue şi dvoastră să staţi pe acest punct de vedere. Nu trebue să vă feriţi de espresiunea: stat naţional.

Noi, ce e drept, voim să apărăm caracterul naţional al statului maghiar şi ideia de stat maghiar unitar să fie dominantă. (Aprobări.) *Nu e în statul maghiar nici un bărbat de stat, a cărui nisuinţă ar fi, să se atingă de limbă d-voastră*

Polyt: Dar Bánffy?

Wekerle: Şi Bánffy voeşte cel mult să ştiţi şi ungureşte, dar nu voeşte să nu ştiţi româneşte, slovăceşte au sârbeşte. Nimeni nu vrea să vă maghirizeze, să vă stârpească. Aceasta n'a fst nici odată piatra unghiulară a politicei maghiare. Mă provoc in aceasta privinţă la acele spirite, cari în privinţa progresului au fost factori europeni. Cum considerau acestea chestia de naţionalitate?

Hodja: Pe hârtie (Sgomot mare).

Wekerle: Idealismul lui Deák Ferencz, a lui Kossuth Lajos i a lui Eötvös József sau a ori cărui spirit al neamului nostru nu-l voi lăsa batjocorit într'atât, încât să zică cineva, că ceea ce au dorit ei, au dorit-o numai pe hârtie. Aceşti bărbaţi au lăsat moştenire şi tradiţii neamului, încât generaţiei de azi îi vine rolul, să le şi execute pe lângă apărarea ideiei de stat şi ale intereselor neamului (Aprobări.) Fiţi convinşi, că dacă dvoastră aţi vorbi în tonul corespunzător, şi nu în tonul provocător, nu în tonul puterii...

Polyt: M'am ocupat cu chestia în mod obiectiv.

Wekerle: Nu dui deputat Polyt le spun acestea, ci dincontră accentuez, că dl deputat a fost unicul, care a judecat chestia aceasta din un punct de vedere mai înalt, deşi nu după cum erà părerea mea. Ceilalţi însă mai fără escepţie, n'au vorbit în tonul de înţelegere. Vorbiţi în tonul de înţelegere, veniţi cu astfel de pretenziuni, cari se pot executa în cadrul vieţii noastre naţionale şi vă veţi convinge, că veţi găsì demnitate şi dreptate, astfel după cum se recere dela un stat naţional provăzut cu toate atributele. (Aprobări). Voesc să reflectez la întreruperea colegului meu Bánffy (Să auzim! Să auzim!). El spune, că până ce a şezut în aceste scaune de catifea, în parlament nu s'a folosit astfel de ton. (Strigăte: Aceasta e o imputare nouă fiindcă acum se foloseşte astfel de ton). Eu apelez la sentimentul de dragoste al dlui Bánffy. Aşa crede dl deputat, că tonul acesta l-a născut guvernarea noastră de trei sau patru luni? Oare poama s'a copt sub noi. (Ilaritate generală). Mă rog, eu, când am luat asupra noastră sarcina pentru ducerea la izbândă şi pentru apărarea intereselor naţionale, nu caut tonul diferenţei dintre noi, dar totuşi îmi permit observarea, că diferinţa dintre noi e, că dl deputat, când a şezut aici, a fost urmaşul meu, iar eu când am ajuns aici, am fost urmaşul lui. (Ilaritate prelungită şi aplauze frenetice).

Solii vremei nouă!

(*) Publicăm azi în întregime vorbirea pe care a rostit-o în şedinţa dela 9 Iulie a Dietei inimosul deputat român Dr. Alexandru Vaida. Cei cari vor citi-o îşi vor da seama despre adevărurile mari ce cuprinde şi mai ales despre adevărurile *crude* ce dl Vaida a îndrăznit să le spună în faţă Ungurilor. Nici nu voim să stăruim asupra celorlalte părţi bune ale vorbirii: lăsăm ca cetitorii singuri să-şi facă judecata asupra chipului maestru cum Dr. Vaida a apărat drepturile vecinice ale neamului românesc şi pe şoviniştii de azi, *pitici* în asemănare cu fruntaşii maghiari dela 1848 şi 1868, cât de bine i-a înfundat.

Vrem, totuşi, să ne oprim asupra unor cuvinte cari cuprind un mare adevăr. A zis dl Vaida Ungurilor să nu-i socotească pe deputaţii români *vrăjmaşi ai ţării,* ci *solii vremei nouă,* cari propovăduesc simţiri şi cugetări nouă, menite a da popoarelor o viaţă nouă.

Şi adevărul cel mare acesta este: *partidul naţionalităţilor luptă pentru drepturile tuturor cetăţenilor,* pe când partidele ungureşti se gândesc şi luptă numai pentru bunăstarea unei părţi a neamului unguresc, ş'anume a părţii mai cu stare, căci numai acesteia vrea să-i lase şi să-i dee drepturi. De mulţimea mare a ţăranilor care de sărăcie se duce în America, de zecile de mii lucrători de prin patrie, unde văzând cu ochii se mistue trupul şi sufletul, puţin le pasă maghiarilor din Dietă şi slugilor lor plecate.

Se înţelege că lupta asta a partidului naţional strică socoteala *domnilor.* Se înţelege că nici *Jidovii bogătani* nu pot să aibă tragere de inimă pentru luptătorii cari mai nainte de toate se ridică asupra celor ce se îmbogăţesc din sudoarea cruntă a poporului. Iată de ce toate foile, afară de »Népszava«, se năpustesc asupra deputaţilor naţionalişti, iată de ce în Dietă o adevărată urgie s'a descărcat asupra lor.

Când se vor întrupà *simţirile şi gândurile nouă ale solilor vremei nouă,* ce se mai alege din pleava atâtor guralivi cari stăpânesc azi Dieta şi ţara? *Pământ* nu vor aveà atunci numai baronii, ci fiecare fiu harnic al ţării; *munca,* în fabrici şi pe aiurea, nu va îmbogăţì numai pe unul, pe fabricant, ci uşurare are să aducă în starea tuturora. In slujbe nu vor ajunge numai cei din neam mare ori sprijiniţi de puternicii zilei, ci numai cei cu mintea luminată, cu inima caldă şi cinstiţi. Şi nu popoarele vor fi pentru slujbaşi, ci aceştia vor fi datori să ştie limba celor pe cari îi judecă ori dela cari trag plată. Intâmplarea că unul s'a născut Ungur, nu va puteà să fie comoară de însuşiri cari să te facă bun pentru toate şi poruncitor peste cei născuţi în alt neam şi lege. *Toţi d'opotrivă să fim.* Vorba baronului Wesselényi: Numai când vom simţì că ţara ne este *mamă* bună, ne vom simţì şi *fraţi* cu Ungurii!

Iată de ce toţi deputaţii români au veştejit cu aspre vorbe faptul că dl Kossuth, ajuns acum la putere, nu vreà să recunoască fiinţa partidului naţional român, până ce înainte de a ajunge ministru ne recunoscuse şi chiar ceruse ajutorul nostru! Iată de ce deputaţii români cer cu atâta stăruinţă *dreptul de vot pentru toţi...* Toţi câţi dăm sângele pentru ţară şi plătim din greu dare, să avem cuvânt la facerea legilor. Numai aşa se vor face legi bune şi se vor simţì fericiţi toţi, fără osebire de limbă. Iar fericirea şi îndestulirea obştească este chezăşia tăriei ţării.

Nu-i nevoie să dovedim că aşa s'a ajuns la bunăstare şi înflorire şi în alte ţări: e destul dacă vom luptà cu credinţă pentru întruparea acestei înalte ţinte, e destul ca să dovedim ţării şi lumii că *cei mulţi* din ţara asta *aşa vrem,* şi vremea nouă are să zorească, fie că le place, fie că nu le place smintiţilor cari socot că punând palma înaintea soarelui, acesta n'are să lumineze.

Românii din comitatul Timiş.

La alegerile din urmă mai rău au fost asupriţi fraţii din comitatul Timiş. Şi totuşi stăpânirea şi foile ungureşti pe ei i-au în-

vinuit mai tare, minţind despre ei că au conducători resvrătitori.

In faţa atâtor nemernicii, fruntaşii din comitat s'au pus pe lucru. Ne pare bine de asta. Iată o dovadă despre lupta lor, o scrisoare trimisă tuturor cărturarilor:

Stimate Domnule! Congregaţiunea comitatului Timiş ţinută în 7 Mai a. c. la propunerea fiscului regesc Jakabffy Pál a adus o rezoluţiune, a cărui copie Vi-o aclud aici, prin care cere dela parlamentul ţării înăsprirea legii penale faţă de agitatorii naţionali, mai ales faţă de advocaţii, preoţii şi învăţătorii români de o parte, iar de altă parte a decis, că această rezoluţiune să se trimită ca curendă tuturor comitatelor din ţară, ca şi aceste să iee tot aceeaş atitudine în chestie, adresându-se cu asemenea rezoluţiuni către parlament.

Pe cum vedeţi, în rezoluţiunea aceasta adusă în numele întregei populaţiuni a comitatului nostru de către reprezentanţiunea sa aşa zisă legeiă, atât inteligenţa română cât şi poporul român este învinovăţit pe nedrept de atari lucruri, cari cad sub dispoziţiunea legii penale, dar pe cari nu oamenii nostri, ci chiar contrarii partidului nostru naţional le-au comis contra alor nostri, tonul turbat de şovinizm ajuns deja la delirul acestei reprezentaţiuni, nu se sfieşte a numì inteligenţa română de lepră (fekély) al corpului poporului românesc acuzându-o cu aceea, că face politică naţională numai din «geşeftărie».

Faţă de aceste învecţiuni şi afirmări neadevărate o conferinţă mai răstrânsă a aderenţilor partidului nostru naţional convocată aici în Timişoara de către dl E. Ungurian şi ţinută în 24 Iunie a. c., a decis cu unanimitate să facă o contrapetiţie la parlament şi tot odată a recercà pe fruntaşii partidului nostru din celelalte comitate, ca şi dânşii să proceadă tot aşa faţă de curenda comitatului nostru.

In contrapetiţia proiectată ar fi să se combată cu cazuri concrete toate afirmările de natură difamantă folosite în rezoluţiune faţă de inteligenţa şi poporul român, a desfăşurà starea adevărată din comitatul nostru şi a dovedì, că cuprinsul rezoluţiunei nu numai că nu este lipsit de orice adevăr real, ci din contrà tocmai noi Românii avem motive de a ne plânge, că nu noi comitem ilegalităţi faţă de alţii, ci alţii faţă de noi.

Conferinţa amintită a însărcinat cu redactarea acestei contrapetiţii o comisiune compusă din advocaţii dr. Alexandru Marta şi dr. Constantin Misici din Lipova, dr. Iuliu Coste din Ciacova, dr. George Adam şi subscrisul din Timişoara, îndrumându-o, că într'un termin fixat scurt, să-şi termine lucrarea şi s'o supună apoi spre cenzurarea unei conferinţe mai largi, care se va convocà.

Ca această comisiune să se poată achità ireprosabil de datorinţa-i impusă, am aflat de bine să ne adresăm către unii fruntaşi ai comitatului nostru cu rugarea să ne pună la dispoziţiune toate datele de lipsă şi cazurile concrete, cari s'au ivit la ultima alegere dietală.

Drept aceea ne luăm voie a Vă rugà şi pe dvoastră să binevoiţi a ne stà în ajutor şi ca să Vă înlesnim în cât-va munca, am aflat de bine a Vă formulà întrebările aici acludate, la cari Vă rugăm să binevoiţi a ne răspunde arătându-ne toate cazurile concrete la cari se refer aceste întrebări, precum şi de acele, despre cari credeţi, că se vor puteà utilizà cu succes la lucrarea noastră, dar în întrebările noastre nu se cuprind.

Voind să facem un operat temeinic, Vă rugăm, că la orice caz concret, ce veţi binevoì a ni-l comunicà, să ne comunicaţi locul, ziua şi numele persoanelor respective.

In fine având în vedere scurtimea timpului fixat comisiunei pentru terminarea contrapetiţiei. Vă rugăm să binevoiţi a ne trimite informaţiunile aceste până în 20 Iulie a. c. la adresa subscrisului.

Timişoara, 10 Iulie 1906. *Dr. Cosma.*

In cercul Lipovei *neprimind dl Bontescu candidatura, conferinţa naţională ţinând Joi şedinţă, a candidat pe dl dr. A. Marta, care a şi primit. El îşi va desfăşura programul Sâmbătă în piaţa din Lipova, Duminecă în satele şvăbeşti din jur. La luptă fraţilor pentru cinstea voastră.*

NOUTĂŢI.

ARAD, 13 Iulie 1906.

Incheierea discuţei asupra respunsului la Mesagiu. *Mercuri Lata a încheiat cu discuţia asupra răspunsulu la Mesagiu.*

După ce dr. Polyt *cu argumente istorice dovedeşte dreptatea causei naţionalităţilor, susţine proiectul de răspuns ce a prezentat şi roagă partidele ungureşti să se rândească la cele cuprinse în proiectul de răsuns al naţionalităţilor. Majoritatea, după o vorbire alui Ballagi, primeşte proiectul prezentat.*

— **Ordonanţele lui Lukács.** **In şedinţa de Mercuri a Dietei deputatul naţionalist dr. I. Maniu a interpelat guvernul în privinţa ordonanţelor lui Lukács, contrare legilor şi jignitoare dreptului pe care îl au Românii asupra şcoalelor lor. In răspunsul său Apponyi, ministrul şcoalelor zice că ordonanţe neleţale nu doreşte a executà, n'are însă ştire că s'ar fi dat asemenea ordonanţe, lui nu-i-s'a plâns nimeni. Se înţelege că Românii nu au putut lua la cunoştinţă astfel de răspuns iesuitic, în doi peri şi dr. Maniu a pretins cu tărie ca acele ordonanţe să fie revocate.**

— **Cum judecă presa maghiară.** Cităm din «Magyarország» următoarele:

«*Purtarea grupului parlamentar al celor trei naţionalităţi* adevereşte, că ei (naţionaliştii) nu voiesc să ajungă la scop în parlamentul ungar, nici împreună cu guvernul ungar, ci în potriva lui şi în interesul aliaţilor Austriaci. *Nizuinţele lor sunt în contrazicere cu interesele statului maghiar şi ele mărturisesc pe faţă că vreau să se despartă şi să se alăture la România*».

Adică Românii Sârbii şi Slovacii. Atâta prostie nu poţi ceti decât în o foaie ungurească. Aşa se face politică în foile ungureşti. Cine scrie însă astfel, ar trebui dus în casa alienaţilor.

— **Sunt strâmte temniţele.** *Din toate părţile ţării directorii de temniţe se plâng că nu mai au loc. In zilele din urmă temniţele s'au umplut îndeosebi cu Ungurii cari n'au mai vrut să lucreze în câmp cu plata mică la cât i-au îndatorat (în strâmtoarea de astă-iarnă) prin contract. Zilnic vin ştiri de altfel despre încăierări între secerătorii unguri şi între jandarmi.*

— **Consulul sârb la regele Angliei.** Se ştie, că de când s'a întâmplat asasinarea regelui şi reginei sârbeşti, între Sârbia şi Anglia relaţiunile au fost încordate. Un ziar englez aduce acum vestea, că regele Angliei a primit în audienţă pe noul conzul sârb din Londra, faptul acesta se consideră, că e apropiere între Sârbia şi Anglia.

— **Olay împotriva lui Barabás.** Impotriva lui Barabás, care a abzis de mandatul dela Arad şi candidează din nou la Budapesta, lucrează între alţii şi Olay, care vrea să ajute alegerea lui Eötvös. Năbădăiosul pe care poate şi Barabás l'a aplaudat când s'a năpustit împotriva naţionalităţilor, acum decurând a ţinut şi o vorbire împotriva lui Barabás. A spus, că deşi face parte din acelaşi partid ca Barabás, nu este însă dintre slujii stăpânirii (ca Barabás). A mai zis că în viaţa obştească maghiară sunt două albii: una a *mişeilor împărăteşti*, alta a Ungurilor cinstiţi! Pe Barabás îşi poate ori-şi-cine închipuì că unde îl socoteşte, de vreme ce luptă împotriva lui.

— **Dreyfus rehabilitat.** Inalta Curte de casaţie a nimicit sentenţa adusă la Rennes asupra lui Dreyfuss şi l'a rehabilitat definitiv pe acesta

— **Ex-împărăteasa Eugenia în Ischl.** Eugenia, ex-împărăteasa Franciei, Joi seara a sosit la Ischl. In hotelul Elisabeth, unde va fi încvartirată, pe sama ei sunt rezervate acele chilii, în cari locuesc numai domnitorii. Chiliile acestea sunt în etajul prim cu ferestrile parte către rîul Traun. Regina are un salon, un dormitor şi un prânzător, suita sa are două chilii şi servitorimea în etajul al doilea mai multe chilii.

In chiliile unde e încvartirată Eugenia, a locuit Eduard, regele Angliei şi Wilhelm, împăratul Germaniei.

Regele a luat dispoziţiuni, că înaintea ex-împărătesei să meargă un tren separat până la Vidah.

— **Alegere de învăţător.** Ni-se scrie: In 8 Iulie a fost alegere de învăţător în comuna Tauţ. Credincioşii s'au alăturat pe lângă tânărul învăţător Romul Muntean, care a fost ales cu unanimitate.

Dorim succes bun!

— **Hirotonire.** Dl Cornel Stefan, alesul capelan pe lângă dl protopop Ioan Pepa din Buziaş, ne scrie că a fost hirotonit de către P. S. Sa Nicolae Popea, episcopul Caranşebeşului.

— **Invitare.** »Reuniunea meseriaşilor din Săliste« ţine la 12 Iulie petrecere de vară. Dacă însă timpul va fi atunci nefavorabil, petrecerea ce va ţineà Duminecă în 15 Iulie. Invitări speciale nu se fac.

— **Petrecere mare în Oraviţa** proiectează tinerimea universitară română din Oraviţa şi jur. A lansat un apel către toţi tinerii români universitari din acel ţinut rugându-i să primească sarcina de aranjer.

Inştiinţare. Se aduce la cunoştinţa onoratului public român, că cursurile «şcoalei pentru economia şi industria de casă» pentru anul şcolar 1906/7 se vor începe în 15 Septembrie n.

In anul şcolar 1905/7 va funcţionà atât secţiunea economică a şcoalei cât şi cea industrială.

I. Instrucţiunea secţiunii economic, care stă sub conducerea dşoarei Veturia Papp, va cuprinde: *a)* învăţământ practic: pregătirea bucatelor şi a pânei; conservarea legumelor şi a poamelor: curăţirea şi ţinerea în ordine a locuinţei; grădinăritul; spălatul, călcatul şi îngrijirea rufelor, confecţionarea rufelor; *b)* învăţământ teoretic: economia de casă, chemia bucătăriei, contabilitatea; igiena, îngrijirea bolnavilor; literatura română.

Elevele, ai căror părinţi s'au îngrijitori nu sunt în Sibiiu, au să locuiască în edificiul şcoalei str. Baier Nr. 1 (edificiul «Albinei»).

Se vor primì numai eleve, cari au împlinit 15 ani şi au terminat cel puţin şcoala elementară.

Instrucţia va fi exclusiv în limba română. Se va conversà însă şi în alte limbi, îndeosebi în limba maghiară şi germană, dar numai în pauză şi la masă.

Taxele prescrise: 1. Fiecare elevă internă va aveà să solvească o taxă lunară de K. 50·—, din care se vor achità spesele efective ale şcoalei, cu excepţiunea remuneraţiunii instructoarelor, pe care o achită reuniunea din al său. 2. Fiecare elevă externă va aveà să solvească o taxă lunară de K. 40·—. pentru care va primì şi ameaza şi ojina.

Taxele sunt a se solvì tot pentru trei luni anticipativ.

In caz, că o elevă înscrisă deja întrerupe cursul fără motive acceptabile, e datoare a despăgubì reuniunea pentru fiecare lună a anului şcolar cu câte K. 10·—.

Elevele interne au să aducă cu sine: saltea, plapomă, 3 perini, 2 schimburi pentru pat, 1/2 duzină din rufele necesare, 6 ştergare pentru bucătărie, piepten, perie pentru cap, perie pentru dinţi, hainele necesare. Şorţurile pentru bucătărie şi le vor face elevele înseşi; dar şorţuri pentru casă au să aducă cu sine.

Cursul se începe în mod regulat la 15 Septembrie n. şi se termină la 15 Iulie n.

II. Instrucţiunea secţiunii industriale, care stă sub conducerea dşoarei Alexandrina Tieranu, va cuprinde: cusut, croit, împletit cu maşina, tors şi ţesut.

Elevele pot fi interne şi externe. Cele interne vor aveà să solvească pentru întreţinerea o taxă lunară de K 50·— şi didactru lunar de K 10·—; cele externe vor solvì didactru lunar de K 10·—

In caz, că o elevă înscrisă deja întrerupe cursul fără motive acceptabile, e datoare a des-

păgubi reuniunea pentru fie-care lună cu câte K. 10·—

Elevele interne au să aducă cu sine: saltea, plapomă, 2 perini, 2 schimburi pentru pat, 1/2 duzină din rufele necesare, piepten, perie pentru cap, perie pentru dinţi, hainele necesare.

Cursul se începe în mod regulat la 15 Sept. n. şi se termină la 15 Iulie n.

Pentru amândouă cursurile informaţiuni se pot primi dela conducătoarea şcoalei, dşoara Veturia Papp, Sibiiu, str. Baier Nr. 1.

Comitetul „Reuniunii femeilor române din Sibiiu".

— **Necrolog.** Primim întristătoarea ştire, că Cornelia Olar, fiica asesorului consistorial Vasilie Olar, şi soţia preotului Popovici din Hodon, după un morb îndelungat a murit Miercuri după prânz. Inmormântarea s'a făcut Joi.

Pe răposata o deplânge afară de iubitul ei soţ şi tată, şi doi copii rămaşi de mici orfani.

Sufletul ei odichnească în pace!

Celor întristaţi le trimitem sincerile noastre condolenţe.

— **Inmormântare cu urmări triste.** In luna Martie, din anul trecut Ţiganii din Jászberény au indurat o mare nenorocire. Moartea a rănit din mijlocul lor pe Ţiganul, care ştia mai bine cânta la vioară. Şi a fost o înmormântare pompoasă, aşa cum ştiu Ţiganii s'o facă, cu muzică şi cu cântări de jălanie. Preotul însă i-a spus, că nu-i iertat să petreacă cu muzică pe cel mort la groapă, când e post. Ţiganii însă nu l'au ascultat. Atunci preotul, învăţătorul şi copiii administranţi ca să încunjure scandalul, au plecat înainte la mormânt, l'au sfinţit şi apoi s'au luat pe altă cale către casă. Când au sosit Ţiganii la cimitir şi n'au găsit pe preot nicăiri, s'au luat după el. L'au ajuns în margini de sat. Inzădar le-a spus că el şi-a făcut datoria, Ţiganii fiind beţi l'au luat de guler şi l'au dus în cimitir să facă slujbă pe mormânt. Un ficior, ce introsă a beutură de o poştă, *într'atâta* s'a obrăznicit faţă de preot, încât i-a tras o palmă.

Zilele trecute s'a pertractat afacerea aceasta. Ţiganul viteaz, a fost pedepsit la şase luni închisoare, iar ceialalţi la câte-o lună.

— **Greci ucigaşi.** Se scrie din Salonic: Doisprezece Români, între cari şi 5 copii, elevi la şcoala primară română din Huma, au fost împuşcaţi de antarţii greci, pe când munciau la ferestrae. De asemenea nu s'a dat încă de urma altor 40 Români dintr'un sat românesc — tot din Meglen — cari munciau la un alt ferestrău.

Aceste crime au produs mare consternaţie printre Românii din Meglen.

Instituitorii sunt decişi să se retragă, dacă nu se garantează viaţa Românilor.

— Dl Dimitrie Ţincu, Român originar din Spurlita (Macedonia) a fost omorît de ţărmul rîului Bistriţa în apropiere de satul grecesc »Prodrom«.

Cauza pentru care a fost omorît este că de douăori a fost somat să retragă pe tată-său din partidul românesc, dar' tinărul român a respins propunerea antarţilor.

Iar »Epoca« scrie:

Din Bitolia primim o ştire de o escepţională gravitate. Antarţii şi agenţii provocatori greci, nemulţumiţi cu sângeroasele atentate la viaţa notabililor români din diferite comune, *au mers cu îndrăzneala până a atacă chiar pe membrii corpului nostru diplomatic.*

Astfel consulul nostru la Bitolia, dl Gintescu, a fost victima unei vitale agresiuni din partea unui agent provocator grec pe una din străzile oraşului.

Acest îndrăzneţ agent a fost imediat arestat.

Alte amănunte lipsesc deocamdată.

— **Nefericire.** Pentru cine e robit cu totul de patima beţiei, un medicament neîntrecut, ce poate să-l împiedice şi desveţe dela aceasta patimă distrugătoare şi omorîtoare de viaţă preţueşte foarte mult. Atragem atenţiunea asupra inseratului farmacistului Frankl Antal din Seghedin, ce-l publicăm sub titlul «Am fost beţiv.»

— **Wolf J.**, pantofar de ghete femeieşti şi bărbăteşti. Arad, strada Weitzer (palatul minoriţilor.)

— **Corecţii** pe hârtie calitate foarte fină 100 bucăţi cu 1 cor. 1000 bucăţi 9 cor. se poate căpătà în Libraria lui *Ingusz J. şi fiul* Arad.

AVIS.

Internatul Pavelian de băieţi gr. cat. din Beiuş. Părinţii, cari ar dori ca pruncii lor pentru anul şcolar 1906/907 să fie aşezaţi în institutul »Pavelian« de lângă gimnasiul din Beiuş, — sunt avisaţi, ca cel mult până *în 20 August* a. c. să-şi trimită suplicele la rectorul acelui internat. Taxa de întreţinere la an e: 240 cor.; pentru uniformă 60 cor. şi pentru instrucţie: 10 cor. pe an. Laolaltă 310 coroane. *Plătirea are să se întâmple cu toată punctualitatea în două rate semestrali anticipative.*

Rectorul internatului Pavelian.

CONCURS.

Pentru ocuparea unui post de practicant la institutul »Sătmăreana« se publică concurs pe lângă salar anual de 800 coroane.

Recursele instruate cu documente referitoare la studiile absolvate şi cunoştinţa de limbi sunt a se înainta Direcţiunei în Seini (Szinyérváralja) până în 4 August a. c.

Direcţiunea.

Poşta Redacţiei.

Teodor Simoc, Margitta. Mulţumirile publice se publică numai când va fi loc mai mult. Suntem tare îmbulziţi cu material de interes general.

Un preot, Lugoj. Ne am informat: sunt amândoui (acei preoţi slabi) gr. orientali. Ceeace nu poate însemnà însă că întreaga preoţime gr. or. ar fi — slabă, după cum nici purtarea canonicului Madincea la alegeri nu poate detrage din meritul acelor preoţi gr. cat. cari şi-au făcut datoria. Citiţi, de altfel, în privinţa asta, «Orisontul» Nr. 4.

Petru Pecican, Comlăuş. Concursul privitor la primirea în Institutul Oteteleşanu s'a publicat deja (vezi »Tribuna« Nrul 103).

Poşta Administraţiei.

Dlui *Aurel Ioanette.* Câmpeni. Am primit 10 cor. Abonamentul e plătit până la 1 Octombre 1906.

Economie.

Arad, 13 Iulie 1906

Bursa de mărfuri şi efecte din Budapesta.

Cota oficială pe ziua de 13 Iulie.

INCHEEREA LA 12 ORE:

Grâu pe Oct. 1906 (100—clgr.)	7·62 — 7·63
Secară pe Octomvrie	7·91 — 7·92
Orz pe Octomvrie	6·47 — 6·48
Cucuruz pe Iulie	6·01 — 6·02
Cucuruz pe 1907	5·44 — 5·45
Grâu pe Aprilie 1097	6·49 — 6·50

INCHEEREA LA 5 ORE:

Grâu pe Octomvrie 1906	7·64 — 7·65
Secară pe Octomvrie	7·93 — 7·92
Ovăs pe Octomvie	6·46 — 6·47
Cucuruz pe Iulie	6·06 — 6·07
Cucuruz pe 1907	5·45 — 5·46
Grâu pe Aprilie 1907	6·51 — 6·52

Preţul alcoolului în Arad.

Alcool rafinat în mare	Cor. 158·—
« « « mic	« 160·—
« brut « mare	« 156·—
« « « mic	« 158·—

Târgul de porci din Kőbánya.

De prima calitate ungară: Bătrâni, grei părechea în greutate peste 400 klgr. 116—118 fil.; bătrâni mijlocii, părechea în greutate 300—400 klgr. — fil.; tineri grei în greutate peste 320 klgr. 123—125 fil.; caliltate sârbească: grei părechea peste 250 klgr. 124—125 fil.; mijlocii părechea 250—260 klgr. greutate 126—130 fil. Uşori până la 240 kgr. 116—118 fil.

Redactor responsabil: Sever Bocu.
Editor proprietar: George Nichin.

Cultivarea părului. Cea mai obvenientă cauză a căderii părului, după cum a dovedit-o cei mai renumiţi medici, e însuşi mătreaţa, cei ce sufăr de acest morb în timpul cel mai scurt devin pleşuvi, dooare-ce mătreaţa slăbeşte perii şi uscă rădăcinele părului. Nenumăraţi medici experţi din patrie şi străinătate recomandă **„spirtul de păr PETROLIN"**, despre ce prin epistole de recunoştinţă se arată că după o folosire de câteva zile împiedecă căderea părului, şi ori ce alt morb de cap si în mod avantagios ajută la creşterea de nou a părului. **La cumpărare să fiţi cu băgare de samă la simbolul de mai sus.** Ori ce alt spirt adus în circulaţie e numai o imitare şi falsificare stricăcioasă. Se capătă numai la pregătitorul: Drogeria şi laboratorul de cosmetică **Koráni şi Wachsmann, Szabadka.**

Magazin principal la farmacia **Földes Kelemen.** Se poate căpătà şi în prăvălia de toalete alui **Hegedüs Gyula.**

In negoţul meu de băcănii şi bumbăcărie se primeşte ca

„învăţăcel"

un tiner, care a absolvat cel puţin 3 clase gimnaziale sau reale.

Se cere neapărat cunoştinţa limbelor române, germâne şi maghiare.

Nicolae Duşoiu,
Braşov.

Am fost beţiv în totdeauna pânăce n'am folosit medicamentul contra beuturii alui Frankl Azi mă în torc cu scârbă dela ori ce beutură spirtuasă. K. M. casa p. Acest medicament n'are nici gust, nici miros. Se poate pune în ori şi ce beutură spirtuoasă. Sănătăţii nu-i stricăcios. Un flacon întreg 5 coroane. Acest medicament nu se poate procura şi nu se poate căpăta nicăiri, decât în farmecia lui

FRANKL ANTAL
(Szeged, Felsőváros nr. 20)

A apărut şi se află de vânzare la administraţia »Tribunei«:

Chestiunea de naţionalitate.

De Br. Eötvös József,
tradusă de Sever Bocu.

Preţul 2 coroane plus. 10 fileri porto.

Glöckner József

Spălătorie chiemică şi atelier de oo o o văpsit de haine. o o oo

Seghedin, strada Iskola n-rul 27. Timişoara-cetate. str. Hunyadi 6.

Curăţeşte şi vopseşte tot felul de haine pentru femei, bărbaţi şi copii, oo o o rolete şi broderii. o o oo

Comande din provincie se efeptuesc punctual şi prompt.

Expositură în Toracul-mic. Filială în Buziaș.

„TIMIȘIANA“

institut de credit și economii societate pe acții în Timișoara.

Anul intemeierii 1885. : : : : Depuneri : : Cor. 2.000.000.
Capital de fond Cor. 560.000. Fond de reservă Cor. 156.000.

Primește depuneri spre fructificare și dă deponenților 4½%, după depuneri peste 20000 cor. cu abzicere de 90 zile 5% interese netto. Darea de venit după capitalele depuse o plătește institutul separat.

Depuneri până la 5000 cor. se pot ridica și se plătesc fără abzicere. Depuneri și ridicări se pot face pe cale postală. și se expedează franco.

Escomptează cambii cu 6%—8% interese.

Tot asemenea, acordă credite hipotecare precum și amortizaționale în modul cel mai culant.

Direcțiunea institutului.

Ioan Cotîrlă și fiiul

atelier de sculptură, tâmplărie și strugărie

Oravița-Română.

Aranjament complet pentru efeptuirea de iconostase (tâmple), tronuri, jețuri, strane, chivoturi, răpizi și ori-ce alte lucrări de lemnărie în bisericile noastre de rit oriental.

Schițare și efeptuire de planuri după comande, mobile și tot felul de instrumente de școală, bănci, table, catedre, mașini de socotit etc.

Prețuri moderate. — Garanța desavârșita.

La cerere atestate despre rezultate de până acum.

Avis!

Avem onoare a cunoștința onoratul public, precum și pre stimații nostri clienți, că **din cauza ridicării chiriei** prea mare **de prăvălie**

dela 1 August

suntem siliți a ne strămută prăvălia noastră de acum **din Andrássy-tér 22**

în Szabadság-tér nr. 14

„LA CIZMA ROȘIE“

(lângă fostul PORTER).

Având în vedere și mai departe a servi onoratului public cu marfă bună și prețuri moderate, rog totodată a luà la cunoștință strămutarea prăvăliei și a ne da și mai departe sprijinul D-Voastre.

Cu stimă:

Iustin Olariu

conducătorul Societății Călțunarilor

Aradi Czipészek Termelő Szövetkezete.

Asigurări contra focului: case, bucate, mobile, vestminte, mărfuri!

Asigurați: viața, zestre, capital de întreprindere, rente, cazul morții, spese de înmormântare!

Agentura principală din Arad

A BANCEI GENERALE DE ASIGURARE MUTUALE SIBIENE

„TRANSSYLVANIA“

primesce oferte pentru asigurări din comitatele: *Arad, Bichiș, Bihor, Cenad, Caraș-Severin, Timiș* și *Torontal*, — și le efeptuesce pe lângă cele mai favorabile condițiuni:

1. **In ramul vieții:** capitale cu termin fix, rente, zestre pentru fetițe, capitai de intreprindere pentru feciori, pe caz de moarte, spese de înmormântare. Aceste din urmă dela 50—500 cor. se plătesc la moment în ziua morții întâmplate;
2. **In ramul focului:** clădiri de tot felul, mobile, mărfuri, producte de câmp ș. a.;
3. **Contra furtului de bani, bijuterii, valori, haine, recvisite ș. a. prin spargere;**
4. **Contra grindinei:** grâu, secară, orz, cucuruz, ovăs, vià (vinea), plante industriale: cânepă, in, hmei, nutreturi, tabac ș. a.

Deslușiri se dau și prospecte se pot primi la agenturele noastre locale și cercuale mai în fiecare comună și direct prin

Agentura principală **„TRANSSYLVANIA“ în Arad**

Strada Széchenyi nr. 1. — Telefon nr. 398.

Asigurați contra furăturilor prin spargere: bani și tot ce aveți de preț!

Asigurați contra grindinei: cucuruzul, grâul, sêcara, ovêzul și toată economia!

Tipografia George Nichin, ARAD.